

ДУБАЯ

№ 3 2023

літературно-мистецький та публіцистичний журнал. Видає Спілка українських письменників Словаччини, Пряшів.

DUKLA –
literárno-umelecký
a publicistický časopis.
Vydáva Spolok ukrajinských spisovateľov
na Slovensku, Prešov.
IČO: 37874047

Dátum vydania: jún 2023

Realizované s finančnou podporou Fondu na podporu kultúry národnostných menšín.

ІВАН ЯЦКАНИН,
головний редактор.

РЕДКОЛЕГІЯ:

ГРИГОРІЙ ГУСЕЙНОВ,
АНАТОЛІЙ КАЧАН,
ВАСИЛЬ ДАЦЕЙ,
СТЕПАН ГОСТИНЯК,
ЯРОСЛАВ ДЖОГАНІК,
ОЛЕКСАНДРА ІГНАТОВИЧ,
МИРОСЛАВ ІЛЮК.

Виходить раз на два місяці.
Передплатна ціна на рік –
3,98 €.

Адреса редакції:
080 01 Prešov,
Ul. Janka Borodáča č. 5
Комп'ютерний набір
NITECH s.r.o., Prešov,

Objednávky na predplatné prijíma každá
pošta a doručovateľ Slovenskej pošty.
Objednávky do zahraničia vybavuje
Slovenská pošta, a.s., Stredisko pred-
platného tlače, Ul. Uzbecká 4, P.O. Box
164,82014 Bratislava 214,

e-mail: zahranična.tlac@slposta.sk
ISSN 0419-8131

ЗМІСТ

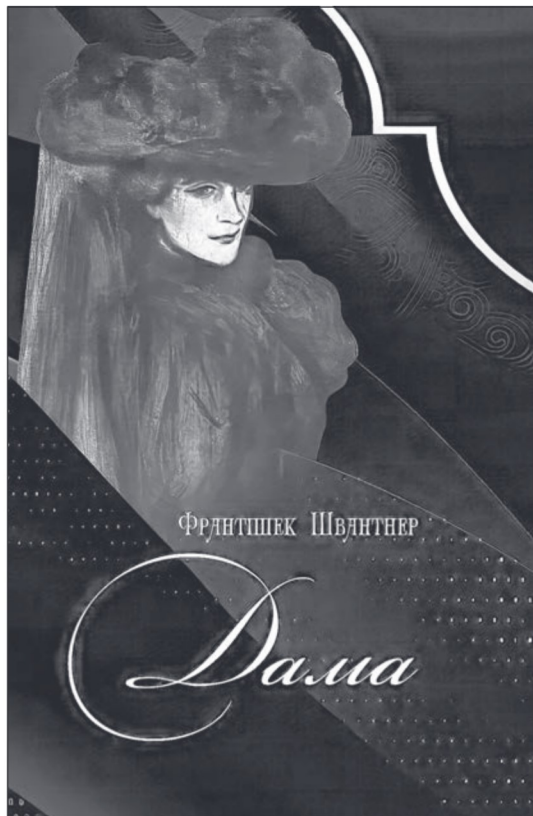
Станіслав Новицький	
Ружа гербарію	2
Любов Бахура	
Добірка поезії	11
Надія Вархол	
Сюрприз	15
Роман Андріяшик	
Серед чужих	22
Микола Мушинка	
Орест Зілінський і його «Українські народні балади Східної Словаччини»	30
Йосиф Шелепець	
Українські козаки і словацькі історичні пісні	43
Василь Ільницький	
Пантеон Пам'яті: від Батурина – до Бучі	45
О. Г. (Ольга Гец)	
Червоний скетч у словацькому виконанні	46
Павло Лопата	
На пошану письменниці Ольги Нилівної Мак (1913-1988)	75
Олександр Шокало	
90-ліття Романа Андріяшика: «Живи життя»	78
Микола Зимомря	
Цілющі вогники у слові	82
Тетяна Ліхтей	
Проза Франтішка Швантнера прийшла до українського читача	86
Іван Яцканин	
Письменник, який не мовчить	88
Михайло Роман	
Поезія, яка змушує більше думати, ніж відчувати	93

РЕЦЕНЗІЇ

ПРОЗА ФРАНТИШКА ШВАНТНЕРА ПРИЙШЛА ДО УКРАЇНСЬКОГО ЧИТАЧА

Нещодавно у видавництві ТИМРАНИ узріло світ вибране відомого прозаїка, найвизначнішого представника словацького натуралізму Франтишка Швантнера «Дама» в мистецькому перетлумаченні пражівця Івана Яцканина. Книжка містить шість новел, створених автором у силовому полі Другої світової. Конфронтація життя і смерті – екзистенційна складова більшості творів письменника. Незрідка оповідач (переповідач) веде провокативний, шокуючий діалог із читачем, тримаючи його в напрузі аж до розв'язки. Всі новели напрочуд суголосні з нашим зболеним сьогоднішнім.

Так, відкриває добірку твір «Дама», в основі якого – події осені 1939-го, а саме – приголомшлива оповідь командира військової частини, яка зайняла на польському боці Карпат прикордонне містечко, на той час уже добряче знекровлене й пограбоване німцями. Ось які відчуття рояться в душі «переможця»: «...Коли я пізніше видався вулицями приниженого міста, яким нещодавно з диким гуркотом проносилися сталеві танки, то побачив і здивувався, як люди перелякано мене оминають, поспішають, аби бути якнайдалі... Вони пережили приниження, відчули брутальну силу жорстокого ворога, запах невинно пролитої крові, побачили розкидані на бруківці тіла рідних і знайомих, тому й відваги в них було замало... Я соромився сам себе, адже мені звільняли дорогу сивочолі діди, шляхетні пані, згорблені бабусі... Однак я не знав, як зарадити тому, аби люди не гнулися в приниженні, по-собачому втягуючи

голову в плечі при зустрічі зі мною... Для них я був завойовником, злим тираном».

І ось одного дня до цього командира ворожої армії приходить неймовірно вродлива загадкова дама, котра збурює в ньому дивовижні, децю замулені війною емоції. Щоправда, ненадовго. Як виявляється, панянка прийшла донести на професора місцевої гімназії, який нібито тримає вдома зброю. Комендант дуже швидко зрозумів, що нещасного вчителя банально підставляють. Залишається розібратися, хто саме. Інтрига триває, аж допоки не з'ясується, що красуня-донощиця є насправді дружиною професора, його колишньою ученицею, котра в такий цинічний спосіб вирішила позбутися чоловіка заради коханця.

Війна оголює найпотаємніші закутки людського ества, нерідко людина відкриває в собі багато нового, деколи неочікувано піднесеного, величного, або ж, навпаки, огидного, потворного, жалюгідного. В новелі «Священник» зображено душпастиря, який, попри заборону служити, продовжує вершити свою місію, адже розуміє, що храм є єдиним духовним прихистком для зневірених і наляканих війною селян. При цьому святий отець добре усвідомлює, що кожна богослужба може бути для нього останньою. Заповіти предків, закони патріархального життя горян, в якому звикли опиратися на християнські цінності та авторитет старійшин, є сильнішими за страх смерті. Священник гине – його підступно розстрілюють.

Не менш захоплюючою є новела «Зустріч». Оповідач Ондрей Жієнка, який повернувся з війни з простреленими грудьми та дерев'яною ногою, є нічним сторожем на пилорамі. Якоїсь паскудної зимової ночі він опиняється один на один із непроханим гостем. Запитання «Звідки ти, друже?» та неохоча відповідь «З Ілави» наганяє ще більшого страху. Адже в Ілаві знаходиться в'язниця для особливо небезпечних злочинців. Для Жієнки було б гіркою іронією, виживши в пеклі війни, ось так безславно померти від рук рецидивіста... Однак шмат сала, кусень хліба та набита тютюном люлька роблять свою справу, тож разом зі сторожем і читач слухає сповнену болю та відчаю історію життя й кохання нічного гостя, сповідь, оповиту містикою, алкогольним дурманом, фатумом... Жодного уточнюючого запитання Жієнці поставити не вдається: огидна ніч, що так несподівано виплюнула в'язня на пилорамі, так само раптово його й проковтнула. Тож розкодувати приховані смисли автор залишає читачеві.

Одне слово, проза Франтішка Швантнера є захоплюючою й інтригуючою, вона точно не залишить українських читачів байдужими. Великою мірою – завдяки перекладацькому хисту, інтуїції та досвіду Івана Яцканина.

Тетяна ЛІХТЕЙ.